

ПРО ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ „ІСТОРІЯ УКРАЇНИ” У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Рагуліна Г. В.

Україна, Донецький інститут ринку та соціальної політики

The conceptual theses of Ukraine history teaching in high school are discussed in this article. The historical periods mentioned in the textbooks are analysed.

Актуальність викладання історії України набуває сьогодні особливої ваги, що пояснюється процесом відродження нації, який переживає наше суспільство. Саме історія дає молодому поколінню знання минулого нашої Батьківщини, знайомить з діями, що були зразками відданості своєму народові, а також дає йому розуміння приналежності до великого народу. Історія розглядається, перш за все, як засіб виховання молодого покоління на кращих взірцях минулого.

Автор даної статті мав на меті розглянути деякі концептуальні положення викладання історії України у вищій школі. Для цього були проаналізовані зміст та положення багатьох підручників та навчальних посібників з історії України для вищих навчальних закладів. Висновки, яких дійшов автор, наведені нижче.

1. Завдання вузівського курсу “Історія України” полягає в тому, щоб спираючись на вже здобуті в середній школі знання, на більш узагальнюючому науково-теоретичному рівні розкрити і показати історію боротьби українського народу за свою державність. Ця ідея повинна бути домінуючою. Тому, на наш погляд, доцільніше було б назвати цей курс “Історія української державності”.

2. Вивчення історії України у будь-якому навчальному закладі обов’язково супроводжується з’ясуванням походження термінів “Русь”, “Україна”. Полеміка стосовно етимології і семантики першого терміна триває більше 200 років. З’явилися нові публікації, що свідчать про актуальність проблеми (5, с. 104).

3. В історії українського козацтва особлива увага акцентується на тому, що коли більшість українських феодалів, зберігаючи своє багатство, охоче полонізувалася, козацтво стояло на чолі боротьби за збереження культурної, релігійної та психологічної ідентичності народу. В нових підручниках з історії України для вузів наводиться ряд версій походження козацтва (хозарська, татарська, угодницька, захисна, соціальна тощо).

4. Національно-визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького нині трактується як українська національна революція ХУП ст.

Дослідники вважають, що саме “національна революція” є тим узагальнюючим терміном, який адекватно відображає суть, масштаби, зміст та форми тогочасної боротьби, а аргументами на користь цього терміна є ті революційні зрушення, які відбулися в житті українського суспільства в другій половині ХУП ст. (1, с. 148–151). Було створено козацьку гетьманську державу, у суспільстві сталися докорінні зміни, а боротьба, що точилася протягом 1648–1676 рр., мала національно–визвольний, релігійний та соціальний характер.

5. В сучасних умовах чимало уваги приділяється з’ясуванню справжнього місця і ролі в українській історії Івана Мазепи. Проте, на нашу думку, щодо Мазепи руйнується один стереотип – зрадника, а створюється інший – націонал–патріота свого часу. В дійсності він зовсім не був ані переконаним борцем за національну справу, ані зрадником. Перехід Мазепи до шведів не варто індивідуалізувати, а слід розглядати як відбиття настроїв досить значної частини української правлячої верхівки. Першопричини таких настроїв, як свідчать численні факти, полягають у загальній невдоволеності старшини надмірними вимогами Петра 1.

6. У зв’язку зі створенням і функціонуванням в умовах державної незалежності України багатопартійної системи у вузівському курсі вітчизняної історії набагато ширше і детальніше висвітлюється історія виникнення і діяльності основних українських політичних партій на початку ХХ ст.

7. Українські дослідники прийшли до висновку про необхідність розглядати події в Україні через вивчення внутрішньої логіки та специфіки їх розвитку, іншими словами – говорити про українську революцію. Тому події 1917–1920 рр. нині трактуються як українська революція, що є цілком виправданим, адже втретє у вітчизняній історії було відроджено державність українського народу – проголошено Українську Народну Республіку. Спростовується стереотип про Центральну Раду як український буржуазно–націоналістичний орган, ґрунтовно висвітлюється її діяльність, здобутки та прорахунки. У новому світлі подаються постаті М. Грушевського, В. Винниченка, С. Петлюри.

8. В вузівському курсі реконструюється історичний процес міжвоєнного періоду, головному в якому стало пояснення причин нової економічної політики, українізації 20–х рр., голодомору 1932–1933 рр., Великого терору, який тривав в Україні з 1933 по 1938 рр.

9. Недостатньо висвітлене у підручниках і посібниках з історії України таке важливе питання радянської історії, як рух опору запровадженню сталінського

тоталітарного режиму в країні, зокрема протест селянства проти насильницької колективізації, непосильних планів хлібоздачі тощо.

10. Позитивним у вивченні курсу історії України є намагання всебічно висвітлити визвольну боротьбу українського народу проти гітлерівського і сталінського тоталітарних режимів у роки Другої світової війни. Йдеться, зокрема, про об'єктивне і більш ґрунтовне розкриття збройної боротьби формувань ОУН–УПА. Слід зазначити, що питання діяльності УПА досі викликають неоднозначні оцінки в українському суспільстві. Проте жодні емоційні обговорення проблеми ОУН – УПА не здатні виконати того, що повинна зробити неупереджена наукова оцінка цього явища і його місця в нашій історії. Наукові дослідження цієї тематики, на жаль, недостатні. Про це свідчать видання збірників документів про діяльність цих організацій і підрозділів, відзначення 60–річчя утворення УПА (2, с. 144–145). Вкрай важливим є, щоб спеціалісти з цієї проблеми не лише готували чергові збірники документів, а й виносили свої судження на обговорення з іншими науковцями.

11. Неабиякий інтерес викликає історія української еміграції, так звані хвилі еміграції та питання української діаспори. Робиться спроба ширше висвітлити дисидентський рух в Україні.

12. На жаль, тільки деякі підручники (1, с. 598-607) детально висвітлюють причини, суть і наслідки подій в Україні під час президентських виборів 2004 р., названих помаранчевою революцією.

Такі деякі, на наш погляд, теоретико–методологічні, концептуальні засади вивчення історії України, врахування яких надасть можливість зреалізувати актуальну педагогічну мету – навчання і виховання громадянина незалежної України.

Перелік посилань

1. *Бойко О. Д. Історія України: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Академвидав, 2005. – 688 с.*
2. *В"ятрович В. Міжнародна наукова конференція “Українська Повстанська армія. До 60-річчя створення”. - Український історичний журнал, 2003, № 2, с. 144-145.*
3. *Реєнт О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу. - Український історичний журнал, 1999, № 3, с 3-22.*
4. *Шип Н. А. Дискусія про термін “Русь”. - Український історичний журнал, 2002, № 6, с. 92-107.*

Голові оргкомітету

ЗАЯВА

Прошу Вас прийняти до участі у конференції „Наука та практика: Інновація 2007” статтю Рагуліної Г. В. „Про деякі методологічні засади викладання курсу „Історія України” у вищій школі”; секція „Історія та право”.

22. 05. 2007

Відомості про автора

Рагуліна Галина Віталіївна -

кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького інституту ринку та соціальної політики.

Адреса: 83122, м. Донецьк, вул. Артема, буд. 204-а, кв. 10.

Телефон 312-35- 56; 8-050-816-85-39.